

Yhteiskunta

Dinori on kuvitteellinen demokraattinen valtio, jossa on noin 20 miljoonaa asukasta ja siellä kaikki perusinfrastruktuuri kuten tiet, talot, vesijohdot, sähkö ja viemärinti ovat kunnossa. Vettä voi juoda suoraan hanasta ja myös jätteiden käsittely toimii hyvin.

Osallistuminen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on täysin vapaaehtoista ja päätöksistä tiedottaminen vaihtelevaa, koska yleinen kiinnostus tiedon saannista on vähäistä.

Dinorin motto on, että jokainen on vapaa elämään omaa elämäänsä, ja valtio ei halua olla kenenkään menestyksen tiellä. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että valtion verotus pidetään matalana, jotta ihmiset saisivat isomman osan palkastaan itselleen sekä sitä, että jokainen valitsee itse, millaisia palveluja käytetään. Kolmen vuoden peruskoulutus on kaikille pakollinen kirjoitus- ja lukutaidon varmistamiseksi, mutta sen jälkeen kukin voi itse valita, minkä verran haluaa kouluttautua. Unelmien tavoittelemiseksi suurin osa ihmisistä on muuttanut kaupunkiin, mikä on vienyt maataloudelta asiakkaat ja siten elinkeinon. Erityisesti sisämaa on alkanut autioitua ja kaupungit taas laajentua laidoiltaan.

Dinorin tarjoama vapaa elämä on houkuttellut sinne paljon asukkaita muista maista. Tästä syystä Dinori on erittäin monikulttuurinen valtio, mutta koska virallisia kieliä on vain yksi, täytyy maahan tulevien omaksua se pärjätäkseen. Dinorilaiset ovat ylpeitä kulttuuristaan ja kielestään, eivätkä he halua asioida palveluissa millään kansainvälisellä kielellä. Suurimmissa kaupungeissa samankieliset ovat löytäneet toisensa ja muodostaneet erilaisia kulttuurisesti jakautuneita kaupunginosia, joissa palveluita on saatavilla myös omalla kielellä. Muualle ei kuitenkaan voi mennä asioille.

Mitä Dinorissa voitaisiin tehdä kestävämmän yhteiskunnan eteen? Mitä koko maailman pitäisi tehdä? Millaisia yhteiskunnallisia ratkaisuja voitaisiin tehdä kestävä kehityksen edistämiseksi?

Energia

Matti on 14-vuotias 8-luokkalainen. Hänen vanhempansa ostivat juuri uuden kodin perheelle hieman kauempana keskustasta. Uusi koti on vanha talo, joka vaatii remontointia. Siinä on pienet ikkunat ja sisällä tuntuu kylmältä, mutta se on Matin mielestä ihan viihtyisä. Hän sai muuton myötä oman huoneen, eikä joudu jakamaan sitä enää pikkusiskonsa kanssa.

Uusi talo tuntui aluksi hieman pelottavalta, sillä siinä oli kaksi kerrosta, kapeita käytäviä, pimeitä nurkkia ja narskuva lattia, kun taas aiempi koti oli ollut yhdessä tasossa oleva avara kerrostaloasunto. Olo onneksi helpottui, kun Matti oppi sytyttämään valot ennen kuin meni huoneeseen, ja kun äiti oli asentanut vuorokauden ympäri palavan valon portaikon vieressä olevaan pimeimpään nurkkaan. Narskuvat lattiatkin alkoivat pian tuntumaan kodikkailta ja niiden avulla isolta tuntuva talo ei tuntunut tyhjältä.

Koska kyseessä oli vanha talo, vuotivat sen ikkunat hieman ja sisällä oli melko kylmä, etenkin kun talvi oli lähestymässä. Aamuisin Matin oli todella vaikea nousta sängystä ja kylmyys kiukutti. Vanhemmat ostivat kaupasta sähkökäyttöisen lisäpatterin huoneeseen, mikä ratkaisi ongelman Matin mielestä hyvin. Joskus Matti kuulu vanhempien kauhistelevan sähkölaskujen suuruutta. Vanhassa asunnossa oli ollut tuulivoimalla tuotettua kaukolämpöä, mikä oli maksanut huomattavasti vähemmän kuin nykyisen kodin öljyperusteinen sähkö.

Asuinalueen vaihdosta Matti ei ole ollut kovin innoissaan. Koulu pysyi samana, mutta etäisyys sinne ja ystävien luokse kasvoi kilometristä viiteen. Ennen muuttoa Matti oli kulkenut kaikkialle pyörällä lumettomaan aikaan. Talvisin hän oli usein jopa kävellyt matkat, sillä niihin ei kulunut juurikaan aikaa. Lepyttäkseen Mattia muuton tuomista harmituksista äiti oli luvannut kuljettaa häntä autolla kavereille ja kouluun useammin.

Matti on alkanut yläkoulun aikana kiinnostua maailman menosta ja saattaa vanhempiensa kanssa katsoa illalla uutisia ennen nukkumaanmenoa. Eräänä iltana uutisissa kerrottiin, että öljyvarojen ennustetaan loppuvan maapallolta 30 vuoden kuluessa. Aluksi uutinen tuntui mitättömältä, mutta sitten Matti muisti, että koulussa oli puhuttu mihin kaikkeen ihmiset käyttävät öljyä. Nopealla matematiikalla hän laski olevansa vasta 47-vuotias kun öljyn aikakausi olisi lopussa. Mitä Matti voisi tehdä kestävämmän energiankäytön eteen? Mitä koko maailman pitäisi tehdä? Millaisia energiaratkaisuja voitaisiin tehdä kestävämmän energiakulutuksen eteen?

Ekologia

Sofia on perinyt isovanhemmiltaan vanhan talon ja valtavan tontin, josta yli puolet on metsää. Talo on melko ränsistyneessä kunnossa ja Sofia onkin suunnitellut purkavansa sen ja rakentavansa uudentalon tilalle. Sofia asuu tällä hetkellä kaupungissa, jossa hän on nauttinut kodin helppohoitoisuudesta ja kaupungin tarjoamista mukavuuksista. Samaa hän toivoisi uudelta kodiltaan. Suunnitelmia tehdessään Sofia on kaavaillut ainakin ajotien ja parkkialueen asfaltointia ja piha-alueen laatoitusta suurimmalta osin, jotta pihan hoitaminen olisi mahdollisimman helppoa.

Vaikka moni ihminen nauttii metsässä olemisesta,

Sofia ei ole yksi heistä. Hänen mielestään sen synkkyys, runsaat hyönteiset ja hyttynet sekä vaikeakulkuisuus ovat kaikkea muuta kuin mukavaa. Perityn tontin suuri metsä aiheuttaa Sofialle siis päänvaivaa. Tähän mennessä hän on keksinyt muutaman ratkaisuvaihtoehdon: Joko hän kaataa suurimman osan metsästä ja tekee siihen enemmän puistomaista pihaa tai rakentaa uima-altaan, tai hän lohkoo osan tontistaan ja myy sen jollekin toiselle, joka voi rakentaa siihen talon.

Kaupunkilaisena Sofia ei ole tarvinnut koskaan autoa, mutta muuton myötä hän tarvitsee sellaisen. Uudesta kodista lähimpään kauppaan on 10 kilometriä, eikä Sofialle kiinnosta hikoilla pyörän selässä. Vaateostoksille hän ei kuitenkaan mene autolla, sillä Sofia inhoaa shoppailua. Sen sijaan hän tilaa vaatteensa usein edullisen vaateliikkeen verkkokaupasta täydentäen vaatekaappiaan yleensä kahden kuukauden välein. Silloin hän myös karsii vaatteitaan, koska ei halua vaatekaapin olevan liian täynnä. Jos hän ei enää pidä jostain vaatteesta, tarjoaa hän niitä ystävilleen ja ylijääneet hän laittaa sekajätteeseen.

Sofian suurta herkkua ovat marjat, joita saa kaupungin ruokakaupasta ympäri vuoden. Häntä on hieman harmittanut muuton suhteen se, että tulevalla paikkakunnalla tilanne on toinen ja niitä saa vain kesällä. Erityisiä herkkuja hänelle ovat mustikat ja puolukat, joita hän haluaisi syödä päivittäin, myös läpi talven. Suuri osa Sofian palkasta menee marjojen ostoon, mutta hän kokee sen olevan tärkeä sijoitus. Sofian äiti mainitsi, että nythän Sofialla olisi marjoja omalla takapihalla, mutta Sofian mielestä se kuulosti väsyttävältä ja likaiselta hommalta.

Mitä Sofia voisi tehdä ekologisen kestävyuden parantamiseksi omassa elämässään?
Mitä koko maailmassa voitaisiin tehdä ekologisen kestävyuden eteen?

Tasa-arvo

Jokumaa on kuvitteellinen valtio, joka sijaitsee suuren valtameren rannikolla, Siellä on vahva valtiollinen kuri, joka perustuu lakeihin, jotka puolestaan on laatinut ihmiset, jotka ovat rahalla ostaneet päätäntävaltaa. Jokumaassa moni alkaakin kerätä lapsilleen jo syntymästä asti rahastoa, jotta lapset voisivat aikuistuuksaan ostaa päätösvaltaa ja olla näin paremmassa asemassa.

Jokumaa toimii pääosin samoin kuin mikä tahansa muukin valtio. Siellä ihmiset käyvät kaupassa, mikä edistää palvelujen tarjontaa, mikä taas ylläpitää valtion hyvinvointia. Yksilötasolla Jokumaa kuitenkin eroaa paljon Suomesta. Jokumaassa aikuiset, pääosin miehet, käyvät töissä samalla kun naiset ja lapset ylläpitävät kotia. Yleisenä ilmiönä on, että mitä enemmän rahaa perheellä on, sitä enemmän vapaa-aikaa lapsilla on, mikä mahdollistaa esimerkiksi harrastamisen, leikkimisen ja sosiaaliset kontaktit. Vähävaraisissa perheissä taas naiset ja lapset hoitavat kotona ravintoa tuottavia eläimiä sekä erilaisia viljelmiä, sillä rahan puuttuessa omavaraisuus on elinehto.

Ne lapset, jotka käyvät Jokumaassa koulua ovat valinneet sen usein harrastukseksi. Muita vaihtoehtoja ovat esimerkiksi maataloustaitoihin perustuvat kerhot, sotilaallista taitoa tarjoavat harrastukset tai urheilullisia taitoja kehittävät ryhmät. Koulun valinneet harjoittelevat kirjoittamaan ja lukemaan ja tekevät koulussa erilaisia projekteja. Osa lapsista jatkaa harrastusta usean vuoden ajan, mutta perheen rahallisesta tilanteesta ja lapsen mielenkiinnonkohteista riippuen jotkut lapset käyvät koulua vain vuoden, jos ollenkaan.

Vaikka Jokumaassa on palveluita, kuten kampaajia ja vaatekauppoja, on niitä melko niukasti. Tästä, ja koulutuksen puutteesta, johtuen kampaajat osaavat leikata vain yhdenlaisia kampauksia ja vaatekaupoissa on vain muutamaa vaihtoehtoa erilaisista vaatekappaleista. Tästä johtuen suuri osa jokumaalaisista näyttää melko samanlaisilta keskenään. Jokumaa ei ole kovin suosittu turistien keskuudessa, mutta kyllä se herättää paikallisissaihmetystä, jos he näkevät turistien tulevan: Miten kummallisilta he näyttävätkään. Jokumaassa, sen koilliskulmassa, on kuultu asuttavan pieni joukko ihmisiä, jotka kutsuvat itseään Jokumaan alkuperäiskansaksi, mutta valtaväestön mielestä he ovat vähän sellaisia kylähulluja.

Mitä Jokumaassa pitäisi tehdä, jotta se olisi tasa-arvoltaan kestävämpi? Mitä koko maailman pitäisi tehdä? Millaisia ratkaisuja voitaisiin tehdä tasa-arvon toteutumiseksi koko maailmassa?

Ravinto

Naomi on 15-vuotias nuori. Hänen lempipuuhaansa vapaa-aikana on viettää aikaa ystävien kanssa kaupungilla. Usein he käyvät syömässä läheisessä pikaruokaravintolassa, minkä jälkeen he siirtyvät hengaillemaan milloin minnekin; joskus kirjastoon, joskus nuorisotilaan, joskus kauppakeskukseen. Naomi saa perheeltään viikkorahaa 10 euroa viikossa, minkä hän käyttää usein juuri pikaruokaloista ostettavaan ruokaan. Naomi on kuullut koulussa ja kotona puhuttavan siitä, että pikaruoka on epäterveellistä, mutta se tuntuu aikuisten hössötykseltä.

Naomi on urheilullinen nuori ja hän pelaa koripalloa kahdesti viikossa. Viime aikoina hän on kuitenkin huomannut, että treenit tuntuvat raskailta, eikä valmentaja ole ollut tyytyväinen hänen suoritukseensa pelikentällä. Tämä on madaltanut Naomin mielialaa. Hänellä on ollut myös huolia ulkonäöstään, joka on tuntunut viime aikoina muuttuneen. Vaikka hän on käynyt ahkerasti koripallotreeneissä, tuntuvat housut kireämmiltä ja ruuansulatus tuntuu olevan tukossa. Vatsakivut ovat saaneet Naomille epävarman olon, mikä heijastuu hänen koko olemukseensa, ja ystävät ovat ihmetelleet miksi hän ei ole enää yhtä iloinen kuin yleensä. Tämän seurauksena Naomi on pyrkinyt pienentämään syömänsä ruuan määrää, jos se vaikka auttaisi vatsavaivoihin. Joskus hän unohtaa tämän ja ostaa liian ison annoksen, mutta päättää jättää osan sitten syömättä ja heittää loput pois.

Viime kuussa Naomin luokalle tuli uusi oppilas, Jenny. Hän oli muuttanut paikkakunnalle maaseudulta, jossa heillä oli ollut perheen oma maatila. Naomi oli ystäväystynyt Jennyn kanssa nopeasti. Jenny ei kuitenkaan halunnut tulla Naomin ja muiden kanssa pikaravintolaan, vaan söi yleensä kotona ruuan ja tapasi kaverit sitten myöhemmin sovitussa paikassa. Kun Naomi on kysynyt syytä, miksi Jenny ei tule heiden kanssaan syömään, Jenny on kertonut, hänen vanhempansa haluavat hänen syövän kotona. Jenny haluaisi tulla pikaruokalaan, mutta hänen vanhempansa ovat aina paasanneet lautasmallin tärkeydestä, lähiruuan tärkeydestä ja kasvien terveellisyydestä.

Naomin vatsavaivat eivät helpottaneet ja hän päätyi käymään kouluterveydenhoitajalla. Kun hoitaja otti puheeksi ravinnon, Naomi kertoi rehellisesti ruokatottumuksistaan. Hoitaja kehotti Naomia noudattamaan lautasmallia, jossa puolet lautasesta on kasviksisia ja muu osa täyttyy vaihdellen erilaisista hiilihydraatinlähteistä ja pehmeitä rasvoja sisältävistä proteiineista kuitua unohtamatta. Naomia ärsytti tällainen saarnaaminen. Häntä suututti, että miksi terveellisen ruuan pitää olla pahaa.

Jos teillä olisi mahdollisuus keskustella Naomin kanssa, mitä kertoisitte hänelle kestävästä ravinnosta? Mitä Naomi voisi tehdä muuttaakseen ruokailuaan kestävämmäksi? Mitä koko maailman pitäisi tehdä? Millaisia ratkaisuja ravinnon suhteen voitaisiin tehdä kestävämmän ravinnon eteen?

Ilmastonmuutos

Pääkaupunkialueella elävät ihmiset ovat välillä valittaneet siitä, että kylpylälomalle lähteäkseen täytyy matkustaa melko kauas. Pienempiä kylpylöitä toki on, mutta kansalaiset ovat kaivanneet luksusta ja laajoja kokonaisuuksia, joista löytyy etelänloman kaltaisesti kaikki yhdeltä alueelta kuitenkin rauhaa tarjoten. Ihmisten toiveet on kuultu ja nyt aivan kaupungin reunalta on löytynyt valtava alue, johon tämän kaltainen kokonaisuus ollaan rakentamassa. Hotellin omistaja osti varsinaisen hotellitontin lisäksi viereiset tontit, joilla on peltoaja metsää, jotta saataisiin enemmän tilaa ja varmisti näin myös hotellin ympäristön rauhallisuuden.

Hotellin odotetaan valmistuvan kahden vuoden kuluttua. Alue ja projekti ovat valtavia, minkä vuoksi omistaja yrittää säästää sieltä mistä voi. Hän esimerkiksi halusi rakentaa hotellin niin paljon puusta kuin mahdollista, mutta paikallinen puu on kallista. Lopulta hän löysi brasilialaisen yrityksen, joka tarjosi edullisesti puutavaraa ja muita materiaaleja. Materiaalit saapuivat viime viikolla ja omistaja odottaa innokkaana jo lopputulosta.

Omistaja on pohtinut myös, mitä kaikkea muuta hotellin alueella voisi olla. Tonttien pellot ja metsät tarjoavat runsaasti tilaa. Peltojen kohdalle on suunniteltu tenniskenttiä ja minigolfrataa. Kylmän ilmaston huomioon ottaen he ovat suunnitelleet, että koko tämän pelialueen ylle voisi rakentaa avattavan katoksen, jossa olisi lämpölamppuja. Näin hyvällä säällä voitaisiin nauttia raittiista ilmasta ja huonolla säällä oltaisiin lämpimässä suojassa sateelta. Samankaltaista järjestelmää on suunniteltu allasalueelle, minkä lisäksi allasvesien lämmitykseen halutaan panostaa, sillä kukapa haluaisi uida kylmässä vedessä.

Ruuaksi hotelliin halutaan paljon tuoreita hedelmiä, joiden toimituksesta on sovittu jo muun muassa Brasiliasta, Thaimaasta ja useammasta Afrikan maasta toimittavien tahojen kanssa. Muutenkin ruuan halutaan olevan kevyttä ja siinä panostetaan runsaaseen kalatarjontaan. Myös vettä kannustetaan juomaan paljon ja asiakkaiden mukavuuden lisäämiseksi omistajat ovat tilanneet ulkomailta tuhansittain vesipulloja, joita asiakkaiden on kätevä kantaa mukanaan hotellialueella sen sijaan, että pitäisi aina käydä täyttämässä lasi.

Paljon on kuitenkin vielä suunniteltavana. Isossa lomakohteessa syntyy paljon jätettä, eikä omistaja vielä tiedä, miten hän ratkaisee valtavien roskamäärien ongelman. Yhteiskunnassa kierrättäminen on jo melko yleistä, mutta hotellin omistajien on vaikea keksiä, miten sitä voisi hotellissa hyödyntää.

Mitä hotellin suunnittelussa ja toteutuksessa voitaisiin tehdä, jotta se olisi ilmastonmuutoksellisesti kestävämpi? Mitä koko maailmassa pitäisi tehdä ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen ja kestävämpään elämään?